

Webrecensie BMGN 126:1 (2011)

Pansters, Krijn (ed.), *Het geheim van de stilte. De besloten wereld van de Roermondse Karthuizers* (Zwolle: Waanders, Roermond: Stichting De Roermondse Kartuizers, 2009, 304 blz., ISBN 978 90 400 8488 1).

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Het geheim van de stilte* die in het voorjaar van 2009 plaatsvond in het voormalige Roermondse kartuizerklooster verscheen in 2009 een gelijknamige bundel over de geschiedenis van de kartuizers in Roermond. Meedeinend op de hernieuwde belangstelling die in het spoor van de film *Die grosse Stille* (Philip Gröning – 2005) voor de kartuizerorde ontstond, geeft het boek een inkijk in de geschiedenis van de Roermondse kartuizers. In elf artikelen worden diverse aspecten van de historische ontwikkeling en uitstraling van de kartuizers onder de loep genomen. Tegelijkertijd wordt het lokale Roermondse verhaal geplaatst binnen een veel breder historisch en geografisch perspectief. Vijf bijdragen die diverse aspecten van de geschiedenis van de kartuizers in Roermond belichten vormen de kern van de bundel. Het is de verdienste van deze bundel dat er zowel aandacht was voor het algemene historische verhaal als voor meer gedetailleerde invalshoeken. De bijdragen over de bouwgeschiedenis, de bibliotheek en de handschriftencollectie van de kartuizers en de figuur van Dionysius de Kartuizer (1402/1403-1471) vormden bovendien een mooie inleiding op de tentoonstellingscatalogus die in hetzelfde boekdeel zit vervat.

De artikelen over de kartuizers van Roermond refereren alle aan de rode draad die door deze bundel heen loopt: het door stilte, afzondering en eenvoud gedomineerde leven van de kartuizers. Ook in de bijdragen die aspecten van de ruimere historische context behandelen, vormt dit centrale leidmotief een belangrijk aanknopingspunt. Dat gebeurt op een vanzelfsprekende – en soms helaas herhaalde – wijze in artikelen die de identiteit, de theologie en de algemene geschiedenis van de orde betreffen. Maar de auteurs van de bundel koppelden ‘het geheim van de stilte’ enigszins verrassend ook aan minder voor de hand liggende thema’s van de kartuiergeschiedenis. Het gaat onder meer om passages over het uitgebreide kunstbezit van vele kartuizerkloosters, maar ook de introductie van achttiende-eeuwse weelderige kunst- en bouwstijlen in bepaalde kloosters en de aanwezigheid van rijkelijk verluchte manuscripten. Op het eerste zicht in

tegenspraak met de gehechtheid aan eenvoud, slagen sommige auteurs er in ook deze aspecten van de kartuizergeschiedenis te koppelen aan de basisidealen van de kartuizer. Niet op een apologetische manier, maar benadrukkend dat de luxe van bepaalde memoriegeschenken, interieurs en handschriften bij de kartuizers geapprecieerd werden om hun stimulerende en begeleidende functie in de meditatieoefeningen van de monniken. Bovendien – zo geeft onder meer Zuidema in haar bijdrage over het kunstbezit van de Nederlandse kartuizerkloosters terecht aan – vonden deze schenkingen en bezittingen hun weg naar de kartuizers omdat de orde in tegenstelling tot andere religieuze instituten door de eeuwen heen een relatief onbesproken monastieke reputatie behield.

In *Het geheim van de stilte* wordt ook aangetoond dat de kartuizergemeenschappen ondanks hun nadruk op eenzaamheid en stilte wel degelijk konden terugvallen op uitgebreide maatschappelijke netwerken. Zo was het klooster in Roermond niet enkel ingebed in de lokale stedelijke context. Via het netwerk van stichtingen en visitaties en de positie binnen de Provincia Rheni van de orde onderhielden de Roermondse kartuizers uitgebreide contacten met ordegenoten. De betrekkingen met de andere huizen van de orde waren zelfs cruciaal voor het voortbestaan van het klooster in Roermond na de vreselijke slacht- en plunderpartij die prinselijke troepen er in 1572 aanrichtten.

Met de aandacht voor de aanwezigheid van kunst en weelderige architectuur in de kloosters en voor het belang van de monastieke netwerken worden in *Het geheim van de stilte* twee minder bekende aspecten van de kartuizerorde belicht. Voor het overige getuigt de bundel van een traditionele benadering van de kartuizergeschiedenis. De toegankelijkheid van het boek voor een ruimer publiek – waar de tentoonstelling allicht ook op mikte – wordt hierdoor enkel bevorderd. De duidelijke situering van de geschiedenis van het Roermondse kartuizerklooster binnen een ruimere context maakt *Het geheim van de stilte* bovendien ook de moeite waard voor lezers die minder vertrouwd zijn met de Roermondse of Nederlandse geschiedenis. Meer gedetailleerde bijdragen over onder meer de bibliotheek- en de handschriftencollectie van het Roermondse klooster doen daar niet meteen afbreuk aan.

Kristien Suenens, KADOC - KU Leuven

Webrecensie BMGN 126:1 (2011)

Peet, Jan, Rutten, Willibrord, *Oranje-Nassau Mijnen. Een pionier in de Nederlandse steenkolenmijnbouw 1893-1974* [met dvd: Oranje-Nassau Mijnen. Herinneringen aan het mijnverleden] (Zwolle: Waanders, 2009, 495 blz., ISBN 978 90 400 8572 7).

Dit is een boek waarvoor de lezer rustig moet gaan zitten. Neem dat laatste niet alleen letterlijk (het boek weegt drie kilo) maar ook figuurlijk, want het boek bevat ontzettend veel informatie. De auteurs werd weinig in de weg gelegd door de opdrachtgever, de Oranje-Nassau Groep, wat aantal woorden, tabellen en grafieken betreft: hen werd de luxe gegund hun onderwerp breedvoerig en nauwgezet te behandelen. Ik benijd hen daarvoor, maar stel tegelijkertijd vast dat dit leidt tot een wijdlopijge geschiedschrijving wat inhoud en taal betreft. Niet alle 495 pagina's zijn evenwel in het Nederlands: inleiding (11-23) en besluit (392-422) verschijnen ook in het Engels. Bijlagen, noten, de lijst met bronnen en literatuur, en een naamregister (plaatsen, figuren en verenigingen) ronden dit indrukwekkende boek af.

Jan Peet en Willibrord Rutten brengen een chronologische en bedrijfskundige geschiedenis van de Oranje-Nassau Mijnen (ONM) in Heerlen. Deze keuze is noodzakelijk, zoals de auteurs schrijven (20), maar ze bevat beperkingen. Het kan flauw lijken de chronologische aanpak te bekritisieren en een thematische te verkiezen, maar daar is een goede reden voor. De chronologische aanpak geeft namelijk aanleiding tot ongebreideld uitdijen. Is de lezer bijvoorbeeld geïnteresseerd in technologische vernieuwingen, dan dreigt zij/hij waarlijk te verdrinken in het minutieus chronologische relaas. Dit bevat uitermate gedetailleerde informatie over alle reilen en zeilen van de ONM. Een gepassioneerd steenkoolmijnhistoricus zal zonder twijfel bijzonder ingenomen zijn met dit boek dat aandacht besteedt aan bijna een eeuw bedrijfsleiding, rendement, omzet, marktcondities, werkgelegenheid, veiligheid, productiemethode, (mijn)wetgeving, loon- en productiekost, imagovorming, sociale verhoudingen, prijs, concurrentie, overheidsinterventie, werkomstandigheden, taal (de mijn was in Franse handen) en zo voort. Deze benadering, en het ontbreken van een trefwoordenregister, maakt het boek echter weinig toegankelijk voor andere (bedrijfs)historici.

Het had anders gekund door een onderzoeksvraag te stellen, in debat te